

STASYS KEINYS

„DABARTINĖS LIETUVIŲ KALBOS ŽODYNAS“ IR KALBOS
NORMALIZACIJA

Laikas esamas, laikas būtas
Tikriausiai yra būsimam laike,
Kaip šis kad glūdi praeityje.

T. S. Eliotas

1. „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“ (toliau DŽ) yra pirmasis lietuviškas norminamasis aiškinamasis universalus pobūdžio lietuvių kalbos žodynas. Savo paskirtimi ir apimtimi šis žodynas yra tolygus atitinkamiems plačiai žinomiems ir labai populiariems kitų kalbų vienetams žodynams. Ir rengtas (abu jo leidimai) buvo atsižvelgiant į panašius kitų kalbų žodynus, mokantis iš jų. Tai glaustai parašyta antrojo leidimo įvade: „Terminams ir kai kurioms bendroms sąvokoms paaiškinti panaudoti ir naujausi rusų, lenkų, vokiečių, anglų ir kt. kalbų aiškinamieji žodynai“ (DŽ II leid., p. XXII). Panašumų turi ne tik dalis reikšmių aiškinimų, bet ir žodyno sandara. Dėl to kartais pasigirstantys mėginimai supriešinti kokius oksfordus, liarusus ir ožegovus (plačiai žinomus tokio pobūdžio anglų, prancūzų ir rusų kalbų žodynus) su DŽ, anuos vien girti, o mūsiškį visai supeikti turbūt daugiau kyla iš noro paaštrinti ginčą, o ne iš nešališka analize paremto įsitikinimo. Aiškus daiktas, negalima nematyti ir tam tikrų tų žodinių (kiekvieno iš jų, lyginant tarp savęs) skirtumų. Labai svarbu nepamiršti to, kad anie garsiausi kitų kalbų vienetiniai žodynai yra leidžiami ir nuo seniau, ir daug dažniau, vadinasi, didesnė jų rengimo tradicija. Pagaliau ir dėmesys jų rengimui daug didesnis. DŽ iki šiol neturi savo leksikografijos padalinio, net nėra nė vieno žmogaus, kuris nuolat šiuo žodynu rūpintųsi (o juk nuo pirmojo leidimo pasirodymo praėjo jau 35 metai). Dėl to prie DŽ rengimo sėdama priešokiais šalia kitų (paprastai pagrindinių) darbų, dirbti tenka labai skubotai (kuo kitu galima būtų paaiškinti tai, kad antrajame leidime palikta nemažai leksikografinio redagavimo spragų!).

DŽ rengė, redagavo ir taisė žymiausi Lietuvos žodyninkai J. Balčikonis, N. Grigas, J. Kruopas, A. Lyberis, J. Paulauskas, K. Ulvydas ir kt. Vienaip ar kitaip prie pirmųjų dviejų šio žodyno leidimų yra talkinę dauguma didžiojo „Lietuvių kalbos žodyno“ (toliau LKŽ) redaktorių ir rašytojų. Be to, reikia turėti galvoje, kad DŽ kilo ne iš LKŽ. Mat 1954 m., kai išėjo pirmasis DŽ leidimas, LKŽ tebuvo išleisti tik du J. Balčikonio redaguoti tomai, o 1972 m. (antrojo DŽ leidimo išėjimo metais) – 8 LKŽ tomai (iki raidės P) iš numatomų 20 tomų. Trečiojo leidimo rengėjai galėjo remtis 14 LKŽ tomų.

Aiškus daiktas, kad LKŽ išleistieji tomai yra didžiai svarbi atrama naujų DŽ leidimų rengėjams, padeda tikslinti žodžių pateikimą, atranką. Tačiau vien to nepakanka. DŽ turi būti artimiau susijęs su naujausia kalbos vartosena, apimti įvairių sričių leksikos branduolį, atsižvelgti į mokslo, technikos, kultūros ir visų kitų tautos gyvenimo sričių pakitimus. Dėl to DŽ redakcinė kolegija plačiai konsultavosi su įvairių sričių specialistais. Tarp tų konsultantų fizikas akad. P. Brazdžiūnas, teisininkas MA narys korespondentas J. Bulavas, chemikas prof. K. Daukšas, botanikas MA narys korespondentas J. Dagys, geografas MA narys korespondentas V. Gudelis, istorikas akad. J. Jurginis, literatūros istorikas akad. K. Korsakas, karybos specialistas pulkininkas Vl. Lunia, medikas prof. S. Biziulevičius, inžinierius prof. A. Novodvorskis, astronomas akad. P. Slavėnas, matematikas doc. G. Žilinskas ir kt. Dauguma šių žymiųjų Lietuvos specialistų turi didelių nuopelnų lietuvių kalbai, nes yra daug nuveikę, kurdami ir tvarkydami lietuvių terminologiją, savo mokslo, mokomuosius ir mokslo populiarinamuosius darbus daugiausia skelbė lietuviškai, ko, deja, nebegalima pasakyti apie didžiąją dalį vidurinės ir jaunesniosios kartos mokslininkų ir kitų specialistų. Tad žodyno pirmųjų dviejų leidimų mokslinis lygis, aiškinant įvairių sričių terminus, atitiko geriausią lietuvių mokslo lygį. Žinoma, viskas kinta, tad dalis tų aiškinimų koreguotina. Bet negalima sutikti su kartais pasigirstančiais vieno kito mokslo darbuotojo ar dėstytojo pareiškimais, kad terminologiniu atžvilgiu DŽ esąs beviltiškai pasenęs. Tokios nuomonės rodo tik tai, kad tam tikra mūsų šviesuomenės dalis nelabai susigauja, ko kokiame žodyne reikia ieškoti. DŽ – ne specialusis, ne terminų žodynas. Tai plataus profilio filologinis žodynas. Nėra tekę matyti ir net girdėti, kad būtų plačiausiems visuomenės sluoksniams, o ne specialistams skirtų tokio pobūdžio žodyną, kuriuose būtų smulkiai aiškinami terminai, rodant net įvairių mokslo krypčių, mokyklų supratimo skirtumus. Tai, beje, dažniausiai nedaroma netgi terminų žodynuose.

DŽ remiasi ilga lietuvių kalbos leksikografijos ir normalizacijos patirtimi. Jame visai gerai atspindėta ypač XX a. pirmosios pusės norminamoji veikla – K. Būgos, J. Jablonskio, „Gimtosios kalbos“ teikiniai ir taisymai (žodynas rengtas netrukus po karo). Nauji leidimai, aiškus daiktas, turi būti suderinti ir su pastarųjų dešimtmečių kalbos normalizacijos darbais – su naujais išsamiais lietuvių kalbos gramatikos darbais (antrasis DŽ leidimas nebuvo nuosekliau derintas netgi su akademinės „Lietuvių kalbos gramatikos“ I ir II t.), jau po antrojo DŽ leidimo išleistas „Kalbos praktikos patarimais“, kalbos normalizacijos palikimo tyrinėjimais, kitais svarbesniais darbais, tarp jų ir skelbtais „Kalbos kultūros“ bei „Mūsų kalbos“ leidiniuose.

Į kalbos normas netgi patys normintojai žiūri toli gražu nevienodai. Vieni yra griežti, stengiasi kuo labiau viską kodifikuoti, nustatyti tvirtas taisykles, kiti yra nuosaikesni, palieka daugiau laisvės vartotojui. Kiekvienas, bent kiek daugiau vertęs DŽ, nesunkiai bus pastebėjęs, kad šis žodynas atspindi palyginti liberalų požiūrį į normas. Beje, toks liberalumas mūsų kalbotyroje turi tradiciją – jis būdingas minėtiems prieškario kalbininkams, taip pat iš dalies ir vienam iš DŽ iniciatorių ir, be abejo, žymiausiam šio šimtmečio lietuvių leksikografui J. Balčikonui. Dėl to liberalumo DŽ yra buvęs ir kartais tebėra peikiamas kai kurių, ypač radikalesniųjų

kalbininkų bei naujų klaidų ieškotojų. Reikia čia pasakyti, kad tie peikimai, garsinti, ko gero, visais įmanomais būdais – ir raštu, ir žodžiu, ir aukštosiose mokyklose, ir šiaip įvairiuose susitikimuose su visuomene, yra pakenkę mūsų kalbos kultūrai. Daugelis netgi lietuvių kalbos mokytojų nebuvo įpratinti nuolat mokytis iš šio žodyno, nes būta dėstytojų, kurie diegė neigiamą nusistatymą jo atžvilgiu. Tad tokiems mokytojams yra atimtas nuolatinis ir, iš esmės žiūrint, patikimas (nors, be abejo, turintis tam tikrų trūkumų) patarėjas. Juk šiaip ar taip būtų manoma, vis dėlto DŽ nėra klaidų žodynas. O ir klaidingų teikinių šiame žodyne yra palyginti nedaug. Nė kiek ne mažiau jų galima rasti ir daugelyje kitų kalbos kultūros ir normalizacijos klausimams skirtų leidinių. Aiškus daiktas, klaidos negali būti teisinamos ar pateisinamos tokio pobūdžio leidiniuose, ypač fundamentiniuose darbuose. Tad tai dar kartą verčia kelti klausimą, jog ligšiolinė šio žodyno rengimo praktika (priešokiais šalia kitų darbų ir be galo skubant) turi būti baigta nedelsiant, nes tai ne vien kalbininkus dominantis klausimas. DŽ yra reikalingas visai tautai, vadinasi, ir šis žodynas, kaip ir LKŽ (kiekvienas savo vietoje), yra prestižinis lietuvių kalbotyros darbas.

2. DŽ yra rengtas ir toliau turi būti tvarkomas kaip **lietuvių** kalbos žodynas. Jame sukaupti dideli liaudies kalbos, tautosakos, grožinės literatūros (ypač klasikų) turtai, bet neignoruota ir mokslo, technikos ir visuomenės gyvenimo leksika. Žodyne nevengta ir nereikia vengti etnografizmų, specifinių visų Lietuvos regionų žodžių, ypač tų, kurie yra vartojami mūsų klasikinėje literatūroje. Šiuo atžvilgiu ne visai priimtini rodosi kai kurių kalbininkų priekaištai, kad žodyne per daug tarmybių. Reikia pažiūrėti, kokios tos tarmybės. Dauguma tų žodžių yra vartota S. Daukanto, M. Valančiaus, A. Baranausko, Žemaitės, Lazdynų Pelėdos, V. Kudirkos, Vaižganto, Krėvės, Vienuolio, P. Cvirkos ir kitų mūsų rašytojų. Tokių žodžių dėjimas į DŽ rodosi ne tik pateisinamas ar pageidautinas, bet tiesiog būtinas. Juk nėra kito visiems prieinamo (ir visiems skirto!) žodyno, kuriame tų raštų skaitytojas rastų tokius žodžius. Būtų naivu kiekvienu atveju skaitytojams patarti naudotis LKŽ ar juoba siūsti į tų rašytojų raštų žodynus (kurių, beje, bemaž ir nėra). Tais žodynais, be abejo, naudosis specialistai filologai, galima pageidauti, o gal ir reikalauti, kad juos vartytų kalbos ir literatūros mokytojai, bet neverta tikėtis, kad jie bus lengvai prieinami kiekvienam šviesuoliui, studentui ar mokiniui, tam vadinamajam „masiniam“ kalbos vartotojui. Tad DŽ šiuo atžvilgiu atlieka rakto į tautos kultūrą vaidmenį.

Tas tautos kultūros rakto vaidmuo bent kol kas, kol nėra įvairesnių, specializuotų lietuvių kalbos žodynų, turi likti. Tuo, beje, DŽ prisideda ir prie visuomenės kalbos ugdymo, plėtojimo. Toks pozityvusis kalbos ugdymas rodosi esąs kur kas svarbesnis ir veiksmingesnis negu negatyvusis kalbos ugdymas, t. y. nuolatinis klaidų taisinėjimas.

Kalbant apie vadinamąsias DŽ tarmybes, reikia turėti galvoje ir dar vieną dalyką. Be bendros visiems lietuviams žodyno dalies (skirtos ir čia gali morfologiniai, kirčiavimo ir kitokie variantai), literatūrinės kalbos vartotojai turi tam tikrą dalį žodžių, kurie būdingi tik iš to ar kito arealo kilusiems žmonėms. Tas arealas gali sutapti su tarmėmis, bet dažniausiai jis būna siauresnis (patarmės, šnektos, pašnėk-

tės ar dar smulkesnio lygio) ir, matyt, rečiau platesnis. Beje, dažnai pagal garsyno ypatybes išskirtų tarminių padalų ribose žodžiai neišsitenka, jų išplitimo ribos būna kiek kitokios. Tokių regioninių žodžių vartoja kiekvienas natūraliai gimtosios kalbos išmokęs žmogus, ypač tie, kurie augo gyvosios (visų pirma tarminės) kalbos aplinkoje. Bet tai nereiškia, kad tie žodžiai nėra literatūrinės kalbos turtas. Didžioji kalbos leksikos dalis nėra visų kalbos vartotojų pažįstama – be minėto teritorinio savitumo, skiriasi dar ir kitais atžvilgiais, iš jų itin ryškiai, pavyzdžiui, profesiniu. Tad dažnu atveju čia klausimas yra ne toks, ar prieš akis literatūrinės, ar neliteratūrinės kalbos žodis, o plačiau ar siauriau vartojamas žodis. DŽ yra atsiribota nuo siaurai vartojamų žodžių. Tad DŽ pažymas *dz.* (dzūkų), *ryt.* (rytų aukštaičių), *tarm.* (tarminis), *vak.* (vakarų aukštaičių), *žem.* (žemaičių), taip pat trečiajame leidime pridėtą pažymą *aukšt.* (aukštaičių), nereikėtų suprasti tiesmukiškai, t. y. jomis pažymėtus žodžius laikyti visiškomis tarmybėmis. Daug tikresnis rodosi tokių žodžių laikymas siaurėliau vartojamais literatūrinės kalbos žodžiais (jie būdingi tam tikro literatūrinės kalbos vartojimo arealo ir to arealo išeivių kalbai). Toks į DŽ sudėtų žodžių vertinimas, žiūrint iš literatūrinės kalbos pozicijų, aiškus dalykas, neatmeta to, kad, pavyzdžiui, dialektologijos požiūriu, t. y. tarmių leksikos teritorinio pasiskirstymo atžvilgiu, tie patys žodžiai, be abejo, gali būti vertinami kategoriškiau (tik tokiu atveju dažniausiai bent kiek skiriasi garsinė tų žodžių raida).

DŽ kaip **lietuvių** kalbos žodyno vertė labai priklauso nuo to, kiek jis atspindi medžiaginio ir dvasinio tautos gyvenimo daiktus ir reiškinius, jos papročius, valsybės ir tautos praeities gyvenimą ir dabartį. Didžiausioji į DŽ sudėtų žodžių dalis kaip tik tam ir tarnauja. Šią žodyno kryptį reikia stiprinti toliau. Ypač svarbu sistemiškiau pateikti su Lietuvos istorija susijusių leksiką (tos rūšies istorizmų pirmuosiuose DŽ leidimuose yra nemažai, tačiau daug ko ir trūksta). Trečiajame DŽ leidime taip pat stengiamasi sistemiškiau pateikti Lietuvos augalų, gyvūnų vardus, žodžius, atspindinčius Lietuvos kraštovaizdį.

Minėti leksikos klodai tam tikru mastu sudaro DŽ savitumą, bet nepadaro šio žodyno grynai etnografinio ar lituanistinio. Daugelis į tuos kodus patekusių žodžių žymi sąvokas, būdingas ir kitoms tautoms, taip pat ir bendrąsias žmonijos vertybes. Juk lietuvių tauta kartu su kitomis tautomis dalyvavo ir dalyvauja bendrame civilizacijos raidos vyksme. Tad žodyne stengtasi atspindėti įvairiausias žmonių gyvenimo sritis.

3. DŽ yra sukaupta gausi, įvairiapusė, iš esmės visa pagrindinė informacija apie kiekvieną antraštinį žodį. Tad ir to žodyno norminamasis vaidmuo aprėpia visus kalbos lygmenis, su kuriais yra susijęs žodis kaip leksikografijos objektas. DŽ duoda rašybos, kirčiavimo, kaitybos (morfologijos), reikšmių (semantikos), vartosenos (sintaksės ir stilistikos), iš dalies ir tarties normas, jame atspindi taip pat žodžių darybos normas.

Eiliniam kalbos vartotojui – tiek inteligentui, bet kurios srities specialistui, tiek studentui ar mokiniui žodyno teikiamos informacijos turėtų visiškai pakakti. Tiesa, specialistai kartais pageidauja, kad plačiau būtų pateikta žodyne vienos ar kitos kurios specialybės leksika. Tačiau visi supranta, kad, iš esmės neplečiant žo-

dyno apimties, to padaryti neįmanoma. Specialiųjų žodynų nei atstoti, nei pakeisti DŽ negali. DŽ yra ir turi bent kol kas likti pagrindinis, svarbiausias, bet ne vienintelis lietuvių kalbos norminamasis žodynas.

Kiek daugiau pageidavimų dėl DŽ informatyvumo (ypač dėl junglumo atspindėjimo) turi tie žmonės, kurie iš kalbos duoną valgo. Tai įvairūs redaktoriai, vadinamieji stilistai, kalbos taisytojai. Bet tai specifinė ir palyginti negausi (bent šiuo tarpu) žodyno vartotojų grupė. Visų tokių žmonių informacijos poreikių bendrasis filologinis žodynas turbūt apskritai negali patenkinti. Tuos plačiuosius poreikius iš teisybės turėtų tenkinti LKŽ bei įvairūs specialieji žodynai. Pavyzdžiui, žodžių junglumas išsamiai turėtų būti pateiktas junglumo žodyne (toks veiksmažodžių žodynas šiuo metu rašomas). Be to, būtų gerai turėti DŽ pobūdžio žodynų įvairioms vartotojų grupėms, pavyzdžiui, vaikams, mokiniams, studentams, darbininkams, inteligentams, tarnautojams ir t. t. Kai kuriose kitose šalyse taip ir daroma. Lietuvoje, deja, greitai tokių žodynų nepagausės, nors vienas kitas ir rengiamas. Tad universalusis DŽ ir toliau, bent artimiausią laiką, bus iš esmės vienintelis tokio pobūdžio lietuviškas žodynas. Tačiau jau dabar norminamųjų žodynų rengimą būtina plėsti. Lietuvių kalbos tiriamajame centre pagaliau turi būti įsteigtas norminamosios leksikografijos padalinys. Juk visuomenė ne tik laukia nesulaukia įvairiųjų paskirties bei apimties norminamųjų žodynų ir žodynėlių. Būtinai reikėtų ir keliatomio norminamojo aiškinamojo literatūrinės kalbos žodyno, o tokio darbo, rodos, niekas dar nėra neplanuoja.

DŽ yra norminamasis žodynas ne kalbos specialistams, o, kaip sakytą, platesniems lietuvių kalbos vartotojų sluoksniams. Be to, tai vienuotomis (nors tas tomas ir didelis) žodynas. Tad atranka jame daryta visko – ir žodžių, ir reikšmių, ir vartosenos. Tokią atranką, kai ką išmetant, kai kuo papildant, kai ką pataisant, be abejonės, teks daryti visą laiką, kol tas žodynas bus leidžiamas. Tačiau pagrindinė žodžių dalis liks visuose žodyno leidimuose.

4. DŽ jau yra atlikęs didelį normų stabilizuojamąjį vaidmenį. Pirmojo leidimo buvo išleista 20 tūkstančių egzempliorių (kaip ir 1948 m. „Lietuvių kalbos rašybos žodyno“), o antrojo leidimo tiražas buvo jau 50 tūkstančių egzempliorių. Tuo metu (1972 m.) netgi populiarūs romanai retai siekdavo tokį tiražą. Pagal paplitimą DŽ yra bene labiausiai paplitęs lietuviškas žodynas, išskyrus, žinoma, mokyklinį rašybos žodynėlį ir 1985 m. 100 tūkstančių egzempliorių (rekordiniu lietuvių žodynų istorijoje) tiražu išleistą „Tarptautinių žodžių žodyną“.

Svarbu turėti galvoje, kad po DŽ išleidimo visi svarbieji norminamieji lietuvių kalbos darbai remiasi šio žodyno teikiniais. Tiesa, nesutikimų pasitaiko, bet jų nėra tiek daug, kad verstų apskritai abejoti žodyno norminamąja reikšme. DŽ teikiniais jau ketvirtas dešimtmetis vadovaujamasi leidyklose, juo naudojasi spaudos, radijo ir TV darbuotojai, tais teikiniais grindžiamas dabartinės lietuvių literatūrinės kalbos mokymas visokiose mokyklose. Kadangi DŽ yra sukaupiamas ir apibendrinamas lietuvių kalbos normalizacijos patyrimas ir kadangi šis žodynas sudaro pamatą kitai normalizavimo veiklai bei normų diegimui, visai pagrįstai galima teigti, kad DŽ yra fundamentinis lietuvių kalbos normalizacijos veiklas.

Kiekvienas žodynas fiksuoja leidimo (tiksliau rengimo, nes ir leidyba kartais ilgakai užtrunka) metų normalizacijos būklę. Normos būna tikslinamos, kartais ir keičiamos. Dėl to, aiškus daiktas, žodynai, taip pat ir DŽ, sensta. Pavyzdžiui, po 1972 m., kai buvo išleistas antrasis DŽ leidimas, kiek daugiau atskiros normos buvo koreguojamos 1976 bei 1985 m. išleistuose „Kalbos praktikos patarimuose“ ir 1976 m. išleistoje „Lietuvių kalbos rašyboje ir skyryboje“. Kadangi tie leidiniai pasirodė tuoj po antrojo DŽ leidimo, suprantamas daiktas, kai kurių DŽ teikinių persvarstymo ir koregavimo prireikė vos ne iš karto. Tai blogai, ypač turint galvoje, kad tarpas tarp DŽ leidimų yra pernelyg didelis – maždaug du dešimtmečiai. Tokių staigių normos supriešinimų būtina vengti, jeigu norima veiksmingai ir vieninškai gerinti gimtosios kalbos kultūrą. Kaip to išvengti?

Visų pirma DŽ turi būti leidžiamas daug dažniau. Blogiausiu atveju naujas žodyno leidimas neturėtų peržengti dešimtmečio ribos, tačiau reikia siekti, kad jis būtų išleidžiamas kartą per penkmetį. Mūsų krašto sąlygomis penkerių metų laiko tarpas tarp žodyno leidimų rodosi visai geras.

Antra, didesni normų tikslinimai ar keitimai turėtų būti priderinti prie naujo DŽ leidimo rengimo. Tokia padėtis, kokia susidarė per pirmuosius keletą metų po DŽ antrojo leidimo, kalbos normų diegimui, kalbos ugdymui, ir pagaliau pačių kalbos normintojų autoritetui, normalizacijos prestižui tik kenkė. Juk tik ką išleistas stambiausias fundamentinio pobūdžio norminamasis veikalas atsidūrė tarsi šešėlyje (jei ne blogiau) dėl to, kad dalis jo teikinių buvo atmesti ar kvestionuojami kituose darbuose. Teisybės dėlei reikia pasakyti, kad ta atmetamoji ar kvestionuojamoji dalis buvo palyginti su DŽ pateikta informacijos apimtimi visai nedidelė, tačiau žodyno vartotojams, be abejo, tai sudarė tam tikrų nepatogumų, o jų daliai (ypač mažiau kalbos atžvilgiu išprususiai) galėjo ir sukelti minčių, ar apskritai galima šiuo žodynu pasitikėti. Tai negerai. Juk normaliai žiūrint, visi kiti norminamieji žodynai žodynėliai – rašybos ir kirčiavimo, tarties, klaidų, junglumo ir kt. – yra tik DŽ palydovai. Visų tokių žodynų ar žodynėlių vaidmuo yra pagalbinis, palyginti su DŽ. Tad jie neturėtų konfrontuoti, būti priešinami su DŽ. Tai nereiškia, kad grynai norminamojo pobūdžio žodynuose, žodynėliuose ar kitokiuose leidiniuose negali būti tikslinamos ar, iškilus būtinumui, keičiamos DŽ normos. Tačiau jos neturėtų būti kaitaliojamos mokomuosiuose leidiniuose, taip pat verčiamuosiuose žodynuose, įvairiose enciklopedijose, žinynuose ir pan.

5. Norint tikrai gerinti lietuvių kalbos kultūrą, veiksmingai prisidėti prie jos ugdymo, prie visuomenės domėjimosi savo kalba skatinimo, būtina aukštesiose mokyklose išmokyti ir įpratinti naudotis DŽ ir kitais norminamaisiais kalbos leidiniais visus būsimuosius lietuvių ir kitų kalbų mokytojus, praverstų tai ir visų kitų specialybių studentams. Visi lietuvių kalbos mokytojai turėtų pratinti DŽ ir kita visuomenei skirta normalizacijos literatūra naudotis aukštesniųjų klasių mokinius ir profesinių technikos mokyklų bei technikumų moksleivius. Šiuo žodynu turėtų naudotis visi visų dalykų dėstytojai ir mokytojai savo pačių ir savo studentų bei mokinių kalbos kultūrai kelti. Be to, kartu su DŽ, o ne kaip priešprieša jam, turėtų būti gausu įvairių kitokių žodynų, žodynėlių, gramatikų, patarimų rinkinių ir populiarių leidinėlių. Vadinas, didžiausias lietuvių kalbos normų diegimo uždavi-

nys – sukurti darnią normalizacijos veiklą, skirtą tiek visai visuomenei, tiek atskiroms jos grupėms, sistemą. Centrinio tos sistemos veikalu turi būti nuolat gerinamas, tvarkomas, atitinkantis literatūrinės kalbos normalizacijos teorijos ir praktikos lygį „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“¹.

C. КЕЙНИС

„СЛОВАРЬ СОВРЕМЕННОГО ЛИТОВСКОГО ЯЗЫКА“ И НОРМАЛИЗАЦИЯ ЯЗЫКА

Резюме

В статье рассматривается нормативное значение однотомного толкового универсального словаря современного литовского языка „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“ (1-е изд. – 1954 г., 2-е – 1972 г.), освещаются вопросы подготовки его новых изданий.

¹ Straipsnis parašytas pranešimo, skaityto 1988 m. spalio 13 d. tarpmokyklinėje mokslinėje konferencijoje „Studentų mokymo metodikos tobulinimas aukštosios mokyklos pertvarkymo sąlygomis“, įvykusios Šiaulių pedagoginiame institute, pamatu.